

"För jag har ingen"

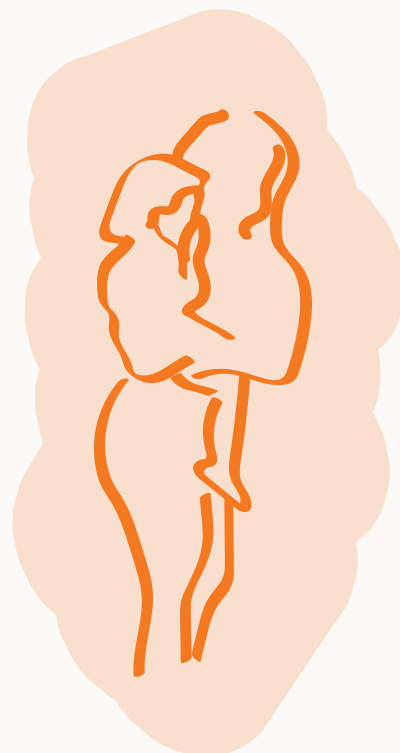
Kortversion av SOS Barnbyars förstudie kring situationen och behoven hos unga mammor som lämnar samhällsvården.

SOS
BARNBYAR

Förstudien är genomförd av Zainab Hussaini och Synnöve Corson, SOS Barnbyar i Sverige (2021), och finansieras med medel från Europeiska socialfonden.

Detta är en kortversion av förstudien. Källor, referenser och fullständiga rekommendationer samt fördjupning av varje behovsområde går att läsa i förstudien som helhet.

Hur kan vi stötta mammorna bättre?

För att stärka unga mammor som på olika sätt vuxit upp med samhället som förälder och nu är på väg att gå in i vuxenlivet behövs kunskap om målgruppens situation och behov. Därför har SOS Barnbyar gjort en förstudie som ger en tydligare bild av hur situationen ser ut och insikter om hur relevanta samhällsaktörer skulle kunna samverka och i högre grad anpassa sina insatser för att än mer kraftfullt kunna stötta de här mammorna.

Så här gick arbetet till

Förstudien är baserad på aktuell forskning inom området samt intervjuer med unga mammor som vuxit upp i samhällsvård och med yrkesverksamma som möter målgruppen i sitt arbete. Citaten som lyfts i texten är från dessa olika intervjuer.

I arbetet har även gjorts en omvärldsbevakning och kartläggning av det stöd som idag erbjuds, framför allt i Stockholmsregionen men även ett par ytterligare exempel. Allt material kodades, tematiserades och analyserades – vilket resulterade i en rad konkreta åtgärder för ansvariga nyckelaktörer att agera på, för att förbättra situationen för mammorna och deras barn.

Ja ... jag kan säga att jag skulle önska att det fanns någon instans, någon person som jag kunde ringa till som kunde komma hit och träffa föräldrarna här på förlossningen. Komma upp till BB och träffa dom och sen följa dom när dom kommer hem. Det skulle vara en dröm för oss...att det finns någon sådan jourverksamhet eller något när jag ser att här skulle jag behöva en person som stöttar upp. Många kan ju vara väldigt ensamma."

- Yrkesverksam som möter målgruppen

Ibland så tänker jag att det kanske kan vara bra med lite stöd från soc men jag vet inte alltså, mycket har väl varit att jag är rädd för igen att det ska bli för mycket koll på mig."

- Ung mamma

Situationen idag

Idag räknar man med att cirka ett barn i varje klass växer upp utan sin ursprungsfamilj och i stället är placerat i någon form av samhällsvård. Forskning visar att det går sämre för den här målgruppen i jämförelse med jämnåriga som inte varit placerade; De riskerar i högre utsträckning att som vuxna drabbas av fysisk och psykisk ohälsa, avbrott i skolgång, lägre utbildningsgrad, arbetslöshet, bristande försörjningsförmåga, hemlöshet, fattigdom och tätare kontakt med straffrättssystemet.

Andel unga mammor bland barnaföderskorna:

En av tio kvinnor i Sverige som födde barn var mellan 13–24 år, vilket motsvarar 14 787 kvinnor (2019).

- 0,8 % var yngre än 19 år
- 9,5 % var 19–24 år

Tonårsföräldrar – och kopplingen till samhällsvården

Antal unga 12–20 år i Sverige som är placerade i samhällsvård (2020):

- 7 098 tjejer
- 10 889 killar

En av fem av de som får barn i tonåren har erfarenhet av samhällsvård, vilket motsvarar:

- 16–19 % av tjejerna
- 5–6 % av killarna

Det kan jämföras med 2,9 % av tjejerna och 0,7 % bland killarna av de som inte varit placerade. Oddsen för ett ungt föräldraskap är alltså 4–5 gånger högre för de som placerats i övre tonåren och 2–3 gånger högre för de som placerats före 13 års ålder. Det skulle kunna innebära att cirka 1 200 samhällsplacerade tjejer (16–19 %) och 600 samhällsplacerade killar (5–6 %) sannolikt kommer att bli föräldrar tidigt.

Andel placerade tonårstjejer som blivit mamma innan 20 års ålder:

- 27 % av de som placerats på grund av problematik kopplat till eget beteende.
- 14 % av de som placerats på grund av andra orsaker, som till exempel vanvård och omsorgsbrister.

Siffrorna visar att åldern och skälet till placeringen är central och viktigt att ta hänsyn till vid planering och anpassning av de förebyggande insatserna. Viktigt att bära med är dock att unga som placeras först i tonåren ofta har en historia av utsatthet i barndomen.

Andel som "ärver" ungt föräldraskap:

- 21–27 % av unga som är i samhällsvård hade själv en mamma som fått barn i tonåren.
- 7 % av majoritetsbefolkningen, dvs de som inte varit placerade under sin uppväxt, hade själv en mamma som fått barn i tonåren.

Det föreligger alltså en ökad "risk" att ärva ett ungt föräldraskap oavsett placering eller inte – och en högre risk om man är i samhällsvård.

Trots att målgruppen visat sig ha ett ökat behov av stöttning när de ska träda in i vuxenlivet, tvingas de många gånger snabbt ta det steget – i brist på ett stöttande nätverk, kontakter och resurser andra ungdomar ofta har tillgång till. Detta ökar glappet mellan målgruppen och övriga ungdomar än mer, och försämrar ytterligare deras förutsättningar till att lyckas i livet.

Arbetet framåt

Sju behovsområden

I arbetet med förstudien framträdde sju områden som var särskilt kritiska för målgruppen och där tydligare stöttning från samhället efterlystes.

Insikter att ta vidare

- ✓ Unga mammor som lämnar samhällsvården är en heterogen grupp. Situation, behov, förutsättningar och erfarenheter skiljer sig åt och kräver individuell anpassning.
- ✓ Idag saknas ett systematiskt riktat stöd specifikt kring de utmaningar och behov som målgruppen står inför. Det saknas en samverkan mellan stödinstanser och många verksamheter arbetar ofta i stuprör. Belastningen på socialtjänsten gör att andra målgrupper prioriteras framför unga mammor.
- ✓ Målgruppen befinner sig i en särskilt utsatt och svår situation. De som tvingats uppleva uppbrott och instabilitet under uppväxten saknar ofta tilltro till myndigheter. Samtidigt är just förtroendet för myndigheter och att kunna tillgodogöra sig stödet som samhället erbjuder en avgörande faktor för mammornas möjligheter till ett bra liv.
- ✓ En faktor som påverkar tillgodogörandet av stödet är hur det erbjuds. När stödet tillämpas som en tillsyn med en kontrollfunktion bidrar det till att mammorna undviker kontakt med rädsla för att deras barn ska bli omhändertagna. Om stödet erbjuds med fokus på att möta den enskilda mammans specifika behov ökar chansen att mammorna och barnen verkligen får den hjälp och stöttning de behöver.
- ✓ De som möter målgruppen ser behov av att kunna slussa mammorna till en annan trygg vuxen. De behöver tillgång till ett samordnat stöd från bland annat skola, socialtjänst, myndigheter, hälsa- och sjukvård samt civilsamhället.

Det blir en lite ohelig allians mellan ungdomen och socialtjänsten. Alla vill dra från alla. Vi för att vi har så mycket att göra, ungdomen för att den är så trött på oss.”

– Yrkesverksam som möter målgruppen

Ekonomisk utsatthet är den enskilt största faktorn som påverkar dessa unga mammors möjlighet till bra boende, utbildning, och hälsa.”

– Yrkesverksam som möter målgruppen

Dags att agera – nu!

Under arbetets gång har det framkommit ett antal konkreta åtgärder som ansvariga nyckelaktörer behöver agera på för att samhället bättre ska kunna möta målgruppens behov och förbättra situationen för de här mammorna och deras barn.

Du som finansierar

- Utlys särskilda medel till insatser riktade till unga föräldrar i allmänhet och unga med erfarenhet från samhällsplacering i synnerhet.
- Glöm inte jämställdhetsperspektivet – att det finns pappor också, som behöver såväl riktad som gemensamma stödinsatser. Utlys därför riktade medel till det arbetet.
- Utlys också medel till insatser för att främja kontakten/relationen till ursprungsfamiljer och dess effekt på unga mammor och deras barns hälsa och mående.
- Utlys även särskilda medel till forskning som kan främja mer kunskap kring området ungt föräldraskap bland personer med erfarenhet av samhällsplacering.

Du som bestämmer

- Ändra lagarna så att unga mammor även under 20 år har rätt till föräldraanpassat studiemedel, bostadsbidrag och andra bidrag så att de ska kunna fullfölja och slutföra sina studier.

Du som representerar akademien

- Främja den här forskningen – och glöm inte att det finns pappor också vi behöver lära oss mer om.
- Se till att det forskas mer på kopplingen till ursprungsfamiljer och dess effekt på unga mammor och deras barns hälsa och mående.

Du som ansvarar på socialtjänsten

- Erbjud stödboende anpassat till unga mammor, kanske även så att fler kan bo ihop så att de får stöd av varandra.
- Se till att det finns ett eftervårdsprogram som ser till helheten; boende, föräldraskap, nätverk, hälsa, utbildning, arbete och ekonomi.
- Tänk HELA familjen i fokus. Via exempelvis familjecentraler med fokus på samhällsorientering och ge stöttning i hur vårt samhälle fungerar.
- Om det är lämpligt, stötta mammorna att återuppta och bygga relation med sin ursprungsfamilj och barnets andra förälder.
- Ge förutsättningar för föräldrarna att vara delaktiga.
- Hitta rutiner för systematisk samverkan med viktiga målgrupper som har betydelse för de unga mammornas framtid (vård, skola/förskola, organisationer osv).

Du som ansvarar för vården (UMO, BVC, BMM etc)

- Se till att unga inom samhällsvården tidigt informeras om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.
- Rikta särskilda insatser till unga föräldrar om graviditet och föräldraskap.
- Erbjud särskilda stödgrupper för unga föräldrar och blivande unga föräldrar.
- Erbjud alla blivande unga mammor som lämnar samhällsvården en doula, kostnadsfritt.
- Hitta rutiner för systematisk samverkan med viktiga målgrupper som har betydelse för de unga mammornas framtid (socialtjänst, skola/förskola, organisationer osv).

Du som arbetar/beslutar inom skola/förskola

- Utbilda skolpersonal som möter unga föräldrar i allmänhet och de som möter unga föräldrar i samhällsvården i synnerhet.
- Se över stödmaterialet inom området som riktar sig till skolpersonal.
- Erbjud riktat skolstöd (skolfam) till alla elever som är placerade i samhällsvård – inte bara familjehemsplacerade barn och unga.
- Erbjud flexibel och anpassad skolgång för unga föräldrar så att de kan fullfölja och slutföra sin skolgång.
- Se till att de unga föräldrarna är delaktiga i planeringen av stödet.
- Erbjud flexibilitet i barnomsorg så att unga föräldrar kan fullfölja och slutföra sina studier.
- Hitta rutiner för systematisk samverkan med viktiga målgrupper som har betydelse för de unga mammornas framtid (socialtjänst, vården, organisationer osv).

Du som står bakom en organisation

- Skapa riktade insatser till unga föräldrar i allmänhet och unga föräldrar som lämnar samhällsvård i synnerhet. Det ska vara låga trösklar med få krav, gärna med samma stödperson hela tiden, skapa förutsättningar för delaktighet och se till att stödet är kontinuerligt, flexibelt och individanpassat.
- Erbjud riktad gruppverksamhet till unga föräldrar så att de lär känna andra i liknande situation som dem själva och lär av varandra. Anordna informationsträffar och bjud in föreläsare så att målgruppen stärks kunskapsmässigt.
- Skapa mötesplatser där alla känner sig välkomna. Både spontana upplägg och mer ordnade, återkommande former.
- Arbeta förebyggande genom att tidigt stärka unga som växer upp i samhällsvården till att bli bättre rustade inför steget till vuxenlivet.
- Hitta rutiner för systematisk samverkan med viktiga målgrupper som har betydelse för de unga mammornas framtid (socialtjänst, vården, skola/förskola osv).

//

*Det känns som att jag är i vägen för folk.
Att jag är jobbig, det där sitter ju kvar... vore
bättre om jag hade ngn... För jag har ingen."*

- Ung mamma

SOS
BARNBYAR